

Småland en Öland

Renate Foks

Colofon

Småland en Öland

© 2016 Odyssee Reisgidsen vof | www.odyssee-reisgidsen.nl

© 2016 Renate Foks

Alle rechten voorbehouden

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Tweede geactualiseerde druk 2016

Tekst: Renate Foks

Foto's: Renate Foks, tenzij anders vermeld

Serieredactie: Bartho Hendriksen en Leo Platvoet

Kaart: UvA Kaartenmakers | www.uva-kaartenmakers.nl

Over de auteur

Renate Foks (1969) is milieudeskundige en woont aan de oostkust van Småland. Ze werkt als projectleider en natuurgids. In haar vrije tijd is ze graag in de natuur en op ontdekkingsreis door haar nieuwe thuisland.

Odyssee Reisgidsen

In 2008 is begonnen met het digitaliseren van de Odyssee-gidsen, waardoor het mogelijk is dat de reiziger op de Odyssee website zijn of haar eigen gids samenstelt, die vervolgens als PDF-bestand of als uitgeprinte versie thuis wordt afgeleverd.

Hotel- en pensionprijzen

Prijzen voor een tweepersoonskamer in het hoogseizoen (2012)

€ minder dan 750 SEK

€€ 750-1300 SEK

€€€ 13000-1600 SEK

€€€€ meer dan 1600 SEK

Odyssee zoekt

Naar IJsland, Moldavië, Riga of een andere onbekende bestemming aan de randen van Europa geweest? Of ver buiten Europa? Je wilt je bevindingen op papier zetten? Interesse? Stuur een mailtje naar odyssee@odyssee-reisgidsen.nl

Foto omslag paperback: Åsens by, Haurida

ISBN 978-94-6123-013-3

Voorwoord

Lang, veel te lang heeft Zweden bij veel vakantiegangers het idee opgeroepen dat het een koud land is waar mensen in berenvellen trachten zich de wolven van het lijf te houden.

Bovendien had het de naam een saai land te zijn, hooguit een Walhalla voor de ultieme natuurliefhebber die zich, omgeven door wolken muggen, een weg door het bos moest banen om ergens zijn tentje op te kunnen zetten.

Aan die indianenverhalen komt de laatste jaren met rasse schreden een einde. Meer dan drie miljoen mensen weten inmiddels de vakantieweg naar Småland te vinden en hun aantal groeit jaarlijks.

Uiteraard blijft de natuur prachtig als ze altijd is geweest, zijn de meren en riviertjes adembenemend en is de rust van Zweden spreekwoordelijk in het jachtige westerse bestaan.

Maar binnen die kaders zijn er volop, bij velen nog volslagen onbekende, bezienswaardigheden, musea, natuurmonumenten en andere interessante plekken te bekijken en te ervaren in de regio. Zoveel dat het tijd werd om die eens allemaal op een rijtje te zetten.

Renate Foks, natuurwetenschapper en -gids, emigreerde een aantal jaren geleden naar Zweden en heeft er een flinke informatief en prettig geschreven rij van gemaakt, want Småland heeft u veel meer te bieden dan u zelfs maar vermoedt...

Ik wens je veel plezier met deze Odyssee-reisgids!

Ton Theunis

Tips

Uiteraard houdt Odyssee zich aanbevolen voor reacties van kritische lezers. Zijn er foutieve vermeldingen, wijzigingen in openingstijden, prijzen en dienstregelingen? Laat het ons weten! Of heb je tips hebben over hotels, pensions, campings en dergelijke? Ook dat horen we graag! Stuur een email naar: odyssee@odyssee-reisgidsen.nl

Inhoudsopgave

Een schets van Småland en Öland

Småland en Öland verkennen 7

Zuidwest-Småland

Aanraders Småland en Öland 8

Meren en naaldbossen 9

Jönköping en het Vättermeer

Sprookjesachtig landschap 16

Smålandse Hoogland

Heuvels en meren 26

Zuid-Småland

Växjö en omgeving 37

Het Glasrijk

Land van glasblazers 50

Midden-Småland

Vimmerby en Astrid Lindgren 57

Smålandse kust

Kalmar en Västervik 63

Öland

Populaire vakantiebestemming 83

Achtergrondinformatie

Landschap en bevolking 94

Flora en Fauna 96

Geschiedenis 100

Economie en samenleving 102

Cultuur 104

Praktische tips en informatie

Praktische tips en informatie 109

Praktisch ABC 119

Kaders

Carl Linnaeus 9

Het landschap van de hoogvlakte 11

Vättermeer 17

John Bauer 18

Het landschap en de steenmuren 26

Nydalaklooster 28

Heilige Siegfried 38

Dackeopstand 41

De heilige regio? 43

Vilhelm Moberg 47

Hyttsil 51

Kosta geschiedenis **53**

Astrid Lindgren **57**

De Oostzee **63**

Gotland **73**

Alvar **85**

Småland en Öland verkennen

Småland is een regio in Zuidoost-Zweden, met uitgestrekte bossen, duizenden meren en een lange en gevarieerde kuststrook. Voor de kust ligt bovendien het langgerekte eiland Öland, dat als een magneet werkt op zowel vakantievierders als natuurliefhebbers. Wat is er dan zo bijzonder aan Småland en Öland? Ten eerste natuurlijk de natuur en de ruimte. Op een oppervlakte net zo groot als België wonen minder dan 750.000 inwoners. De prachtige natuur, is bovendien dankzij het allemansrecht toegankelijk voor iedereen. Neem daar nog bij de vele wandelpaden, en fiets- en kanoroutes, en je begrijpt waarom er veel liefhebbers van natuur en actieve vakanties naar hier komen.

Småland en Öland hebben bovendien allebei een belangrijke rol gespeeld in de Zweedse geschiedenis en kennen daardoor vele bezienswaardigheden en historische stadjes. Op het platteland en in de stadjes hangt een zweem van vervlogen tijden, van grafvelden en burchten uit de ijzertijd tot kastelen en kerken uit de middeleeuwen. Kunstenaars en een levende meubel- en glasindustrie houden eeuwenoude vakmanschap en tradities hoog in het vaandel. Op diverse plaatsen is het cultuurlandschap sinds de 19de eeuw weinig meer veranderd.

Välkommen

Naast de natuur en de cultuurgeschiedenis spreekt ook de gemoedelijke sfeer veel bezoekers aan. Ver weg van de stress en adrenalinekicks, hier hoeft niets. En of je lange tochten wil maken, aan een strandje wil liggen om te luieren, een stil plekje zoekt voor een picknick of je in de zomerse feesten wilt storten. Je bent altijd welkom, *välkommen!*

In deze gids nemen we je mee op reis door het afwisselend landschap van Småland, van west naar oost. Van de naaldbossen en veengebieden van westelijke Småland, de Poort van Småland, vervolgens via de hoofdstad Jönköping aan het Vättermeer, het heuvelachtige en meerrijke hoogland, met steden als Växjö en Vimmerby. Vervolgens via het Glasrijk tot aan de kust, waar de historische steden Kalmar en Västervik aan het water liggen. We eindigen met een beschrijving van het eiland Öland, dat met de brug bij Kalmar met het vasteland is verbonden.

Geschiedenis

De naam Småland is Zweeds voor 'kleine landjes' en deze naam werd al in de middeleeuwen gebruikt om de regio te beschrijven. Småland was een regio met eigenzinnige bewoners, die zeker niet als eerste de koninklijke heersers uit Stockholm accepteerden. Deze konden echter niet om Småland heen. Småland was de poort naar Europa. Hier werden veldslagen uitgevochten en steden belegerd, maar hier besloten ook handelsreizigers en ondernemers zich te vestigen en kwamen nieuwe ideeën tot bloei. De bossen van Småland zijn de bakermat van de glas-, staal- en meubelindustrie van Zweden.

Het verbaast velen hoe men in dit karige landschap heeft kunnen overleven. In eerste instantie werd de vruchtbare grond langs de kust en de rivieren gebruikt. Toen de bevolking begon te groeien, werd men gedwongen te overleven op de

magere en steenachtige gronden. Het vroeg veel flexibiliteit, vindingrijkheid en groot gevoel voor ondernemerschap. In de 18de eeuw ging het gerucht dat een persoon uit Småland ‘op een klip in de zee gezet kon worden, en nog zou hij genoeg te eten vinden’. Dit eigenzinnige volkje heeft diverse bekende en succesvolle mensen voorgebracht, zoals tennisster Stefan Edberg en schrijfster Astrid Lindgren. De Smålandse bedrijfsfilosofie van spaarzaamheid en vindingrijkheid heeft bovendien een van Europa's bekendste warenhuizen tot een succes gemaakt.

Ook Öland heeft een roerige geschiedenis achter de rug. De ligging aan de Oostzee was voor het eiland zowel een vloek als een zegen. Aan de ene kant ontwikkelde het eiland zich al vroeg tot een handelscentrum, tegelijkertijd lag het ook vaak in het strijdvuur en werd belaagd door piraten.

Aanraders Småland en Öland

Natuur

- Nationaal Park Store Mosse
- Het eiland en Nationaal Park Bå Jungfrun
- Het ravijn Skurugata bij Eksjö
- De scherenkust van Misterhult en Tjust
- Vogelstation en natuureservaat Ottenby op Öland

Stedenschoon

- De historische stad Kalmar en Kalmar Slott
- Kalmar Länsmuseum in Kalmar
- De houten stad Eksjö
- Gränna en het eiland Visingsö

Monumenten en musea

- Astrid Lindgrens Värld en Astrid Lindgrens Näs in Vimmerby
- Glascentrum Kosta
- De kleine glasfabrieken van Johansfors, Målerås en Pukeberg
- De burchten Ismanstorp, Gråborg en Eketorp op Öland
- Het ijzertijdorp Skäftekärr op Öland

Meren en naaldbossen

De meeste reizigers die Småland bezoeken, naderen Småland via de zuidelijke provincie Skåne. In Skåne doen de akkers en windmolens nog het meest aan Denemarken denken. Naarmate Småland dichterbij komt, wordt de omgeving bosrijker en duiken de eerste typische rode houten huizen op. Dit westelijke deel van Småland bestaat voor een groot deel uit meren en uitgestrekte naaldbossen. Niet verrassend dus dat juist hier in de 19de en 20ste eeuw de Zweedse meubel- en designindustrie tot bloei kwam. Een bekend voorbeeld is het stadje Älmhult. De bakermat van het bekendste bedrijf van Zweden, IKEA, en de geboorteplaats van de beroemdste wetenschapper van Zweden: Carolus Linnaeus.

De autoroute E4 gaat langs stadjes als Ljungby, Värnamo en Jönköping naar Stockholm. Maar het échte Småland ontdekt je pas als je de snelweg achter je laat en bijvoorbeeld een wandeling maakt het verlaten hoogveen van Nationaal Park Store Mosse of met een kano over het meer Bolmen peddelt.

Älmhult

Älmhult (8500 inw.) ligt in uiterste zuidwesten van Småland aan de provinciale weg 23 en het meer Möckeln. Vlak bij Älmhult richtte Ingvar Kamprad in 1943 het bedrijf *Ingvar Kamprad Elmtaryd Agunnaryd (IKEA)* op. De woorden Elmtaryd en Agunnaryd verwijzen naar de boerderij waar Ingvar Kamprad is opgegroeid. In eerste instantie verkocht Ingvar Kamprad allerlei kleinood, maar langzamerhand begon hij steeds vaker lokaal gefabriceerde meubels te verkopen. IKEA begon als een postorderbedrijf, maar al in 1958 werd de eerste IKEA-wareshuis geopend in Älmhult. In dit gebouw huist nu een Ikea museum en restaurant.

Carl Linnaeus

*Al van jongs af aan was het duidelijk dat **Carl Linnaeus** grote belangstelling had voor de natuur. Carl Linnaeus zou eigenlijk zijn vader, die priester was, opvolgen, maar hij slaagde er in zijn ouders over te halen om hem geneeskunde te laten studeren. Na zijn examen werd hij gevraagd wetenschappelijke reizen door Zweden te ondernemen. In 1741 ondernam hij een dergelijke reis door Småland en over de eilanden Öland en Gotland. Linnaeus verzamelde minutieus informatie over natuur en cultuur tijdens zijn reizen door Zweden. Deze zijn van grote waarde voor Zweedse natuur- en cultuurhistorici.*

*Om serieus genomen te worden als wetenschapper (en toekomstige echtgenoot van zijn verloofde) moest Linnaeus zijn doctoraal halen, wat in die tijd niet in Zweden gedaan kon worden. Linnaeus haalde zijn doctoraal daarom in Nederland, aan de toenmalige Universiteit van Harderwijk. Net als vele anderen had hij niet de middelen om naar een dure universiteit te gaan en in Harderwijk kon hij snel en goedkoop een proefschrift publiceren. Vlak daarna publiceerde hij in Leiden de eerste versie van de *Systema Naturae*. Hierin deelde hij als eerste de natuur in drie natuurrijken (dieren, planten en mineralen) en in klassen, orden,*